

Артеменко Н.В.
старший викладач кафедри економічного аналізу та обліку
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
м. Харків
E-mail: artemenko-nv@ukr.net

АМОРТИЗАЦІЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

У сучасному суспільстві успішне функціонування економіки не обмежується використанням предметів матеріального світу — засобів та знарядь праці. Сучасні підприємства та установи дедалі частіше використовують у діяльності, у т.ч. і для отримання прибутку (доходу), об'єкти, що не мають матеріальної форми. Причому ці об'єкти можуть використовуватися одноразово під час кожного процесу діяльності, короткий (менше року) або триваліший час.

Нематеріальні активи – активи, що не мають фізичної та/або матеріальної форми незалежно від вартості й використовуються установою в процесі виконання основних функцій більше одного року.

До складу цих активів належать авторські та суміжні права:

- права на літературні твори;
- права на музичні твори;
- програми для електронно-обчислювальних машин;
- бази даних тощо;
- інші нематеріальні активи.

Інші нематеріальні активи охоплюють:

1) права користування природними ресурсами — право користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище тощо;

2) права користування майном – право користування земельною ділянкою, право користування будівлею, право на оренду приміщень тощо;

3) права на знаки для товарів і послуг – товарні знаки, торгові марки, фірмові назви тощо;

4) права на об'єкти промислової власності – право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорт рослин, породи тварин, ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції тощо;

5) гудвіл – перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості придбаних активів;

б) інші нематеріальні активи – право на провадження діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо.

Дослідженню актуальних питань обліку і нарахування зносу в бюджетних установах приділяли увагу такі вітчизняні вчені та практики як Атамас П.Й., Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф., Виговська Н.Г., Голов С.Ф., Джога Р.Т., Жук В.М., В.О. Касьянова, Кірейцев Г.Г., Кужельний М.В., Кузьмінський А.М., Лінник В.Г., Лень В.С., Ловінська Л.Г., Петрик О.А., Осадчий Ю.І., Саблук П.Т., Садовська І.Б., Сопко В.В., Сук Л.К., Чумаченко М.Г., Чечуліна О.О., Швець В.Г., Шевченко С.О. та інші.

Нематеріальні активи характеризуються наступними ознаками:

- є немонетарними активами;
- не мають матеріальної форми;
- можуть бути ідентифіковані;
- утримуються підприємством з метою використання більше одного року.

Для правильного тлумачення поняття нематеріальних активів нагадаємо, що монетарні активи - це грошові кошти, а також інші активи, які мають бути отримані у фіксованій або визначеній сумі грошей. Всі інші активи є немонетарними.

Нематеріальний актив є ідентифікованим.

Ідентифікований актив – це придбаний актив, який на дату придбання відповідає певним критеріям, а саме:

- оцінка активу може бути достовірно визначена;

- у майбутньому при його використанні очікується отримання економічних вигод, тобто це потенціал, який може сприяти надходженню на підприємство (прямо або опосередковано) грошових коштів та їх еквівалентів.

Можливість ідентифікації означає, що актив можна відокремити від підприємства. Тобто щодо конкретного об'єкта нематеріальних активів повинна існувати можливість вилучення його із сукупного майна, що обліковується на балансі підприємства, відокремлення його від інших активів і розпорядження ним.

Нематеріальні активи для взяття на облік повинні бути повинні бути закінченими та засвідченими відповідними документами (патентом, сертифікатом, ліцензією тощо) у порядку, встановленому чинним законодавством України [2].

Об'єктом амортизації є вартість, яка амортизується.

Нематеріальний актив підлягає амортизації, коли має визначений строк корисного використання (експлуатації).

Нематеріальний актив з невизначеним строком корисного використання (експлуатації) не амортизується.

Нарахування амортизації нематеріальних активів (крім права постійного користування земельною ділянкою) здійснюється протягом строку їх корисного використання, який встановлюється суб'єктом державного сектору при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс). Амортизація не нараховується на нематеріальні активи, доступ до яких обмежений у зв'язку з тим, що вони перебувають на тимчасово окупованій території та/або на території проведення антитерористичної операції.

При визначенні строку корисного використання (експлуатації) нематеріального активу слід ураховувати:

- моральний знос (амортизацію), що передбачається;

- залежність строку корисного використання нематеріального активу від строку корисного використання інших активів суб'єкта державного сектору;

- очікуване використання нематеріального активу з урахуванням морального зносу (амортизації);
- строки корисного використання (експлуатації) подібних нематеріальних активів;
- правові або інші обмеження щодо строку корисного використання (експлуатації) нематеріального активу.

Строк корисного використання нематеріального активу переглядається в кінці звітнього року, якщо в наступному періоді очікуються зміни строку корисного використання активу або зміни умов отримання майбутніх економічних вигід. Нематеріальні активи з невизначеним строком корисного використання в кінці кожного року також оцінюються на наявність ознак невизначеності обмеження строку їх корисного використання, та за відсутності таких ознак суб'єктом державного сектору встановлюється строк корисного використання таких нематеріальних активів.

Амортизація нематеріального активу нараховується виходячи з нового строку використання, починаючи з місяця, наступного за місяцем змін.

Вартість нематеріального активу з визначеним строком корисного використання (експлуатації) розподіляється на систематичній основі протягом строку його корисного використання (експлуатації) шляхом нарахування амортизації на дату балансу. За рішенням керівника суб'єкта державного сектору у розпорядчому документі про облікову політику може бути передбачено нарахування амортизації на річну дату балансу.

Амортизацію нематеріальних активів суб'єкти державного сектору нараховують із застосуванням прямолінійного методу.

Під час розрахунку вартості, яка амортизується, ліквідаційна вартість нематеріальних активів прирівнюється до нуля, крім випадків:

- коли існує невідмовне зобов'язання іншої особи щодо придбання цього об'єкта наприкінці строку його корисного використання;
- коли ліквідаційна вартість може бути визначена на підставі інформації існуючого активного ринку і очікується, що такий ринок існуватиме наприкінці

строку корисного використання цього об'єкта.

Нарахування амортизації починається з місяця, наступного за місяцем, у якому нематеріальний актив уведено в господарський оборот.

Суму нарахованої амортизації суб'єкт державного сектору відображає збільшенням суми накопиченої амортизації нематеріальних активів та витрат.

Нарахування амортизації припиняється, починаючи з місяця, наступного за місяцем вибуття нематеріального активу.

При вибутті нематеріальних активів суб'єкт державного сектору нараховує амортизацію в місяці їх вибуття [1].

Список використаної літератури

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 122 «Нематеріальні активи» Із змінами і доповненнями, внесеними наказами Міністерства фінансів України від 25 листопада 2014 року № 1163, від 23 липня 2015 року № 664.
2. Атамас П. Й. Основи обліку в бюджетних установах: Навч. посібн. – К.: Центр навчальної літератури, 2014. – 288 с.